West Bengal State University B.A./B.Sc./B.Com. (Honours, Major, General) Examinations, 2012 PART – III

SANSKRIT — GENERAL

Paper - IV

(NEW AND OLD SYLLABUS)

[Full Marks: 100

Duration: 3 Hours

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.

The figures in the margin indicate full marks.

(NEW SYLLABUS)

UNIT - I

(Marks : 25)

1. Define and illustrate any three of the following Alamkaras

 $3 \times 5 = 15$

নীচের যেকোনো তিনটি অলঙ্কারের লক্ষণ এবং উদাহরণ দিন ঃ

- i) अपह्नति:
- ii) उत्प्रेक्षा
- iii) रूपकम्
- iv) विशेषोक्तिः
- v) अर्थान्तरन्यास: ।
- 2. Determine the figure of speech of any two of the following verses : $2 \times 5 = 10$ নীচের থেকোনো দুটি শ্লোকের অলঙ্কার বিচার করুন ঃ
  - i) चिकतहरिणलोललोचनायाः

क्रिध तरुणारुणतारहारिकान्तिः

सरसिजमिदमाननं च तस्याः

सममिति चेतिस सम्पदं विधते ॥

- ii) क्व सूर्यप्रभवो वंश: क्व चाल्पविषया मति: । तितीर्षर्दस्तरं मोहादुडुपेनास्मि सागरम् ॥
- iii) त्विय दृष्ट एव तस्या निर्वाति मनो मनोभवज्वलितम् । आलोके हि हिमांशोविंकसति कुसुमं कुमुद्वत्याः ॥
- iv) कुसुमितलताभिरहताऽप्यधत्त रुजमिलकुलैरदघ्टाऽपि । परिवर्तते स्म निलनी लहरीभिरलोलिताऽप्यथुर्णत सा ॥

UNIT - II

(Marks : 35)

3. Answer any *one* of the following questions

12

নিম্নলিখিত যেকোনো একটি প্রশ্নের উত্তর দিন :

i) Who was Vidura? What special traits of his character are revealed in his speech with Dhrtarastra?

বিদুর কে ছিলেন ? ধৃতরাষ্ট্রের প্রতি বিদুরের উক্তিতে বক্তার কী কী চারিত্রিক বৈশিষ্ট্য পরিলক্ষিত হয় ?

ii) Describe in your own words the main characteristic features of a पण्डितव्यक्ति as stated by Vidura.

বিদুর কথিত পণ্ডিত ব্যক্তির মুখ্য লক্ষণগুলি নিজের ভাষায় বিবৃত করুন

4. Explain any one of the following verses

8

নীচের থেকোনো **একটি** শ্লোকের ব্যাখ্যা করুন ঃ

- i) द्वाविमौ ग्रसते भूमिः सर्पो विलशयानिव । राजानं चाविरोद्धारं ब्राह्मणञ्चाप्रवासिनम् ॥ .
- ii) यस्य संसारिणी प्रज्ञा धर्मार्थावनुवर्तते । कामादर्थं वृणीते यः स वै पण्डित उच्यते ॥

OR / অথবা

<u>Translate</u> into Bengali or English any *two* of the following verses : $2 \times 4 = 8$ থেকোনো দুটি শ্লোক বাংলা বা ইংরাজীতে অনুবাদ করুন ঃ

i) पञ्चेन्द्रियस्य मर्त्यस्य छिद्रञ्चेदेकमिन्द्रियम् । ततोऽस्य स्रवति प्रज्ञा दृतेः पात्रादिवोदकम् ॥

- ां) निषेवते प्रशस्तानि निन्दितानि न सेवते ।अनास्तिकः श्रद्धान एतत् पण्डितलक्षणम् ॥
- iii) अतृणे पतितो वह्निः स्वयमेवोपशाम्यति । अक्षमावान् परं दोषैरात्मानञ्चैव योजयेत् ॥
- iv) एक: पापानि कुरुते फलं भुडक्ते महाजन: । भोक्तारो विप्रमुच्यन्ते कर्ता दोषेण लिप्यते ॥
- 5. Answer any five of the following questions

 $5 \times 3 = 15$

নীচের যেকোনো পাঁচটি প্রশ্নের উত্তর দিন ঃ

- i) What is the meaning of the word 'महाभारत'? To which section of literary composition does the महाभारत belong?

  'মহাভারত' শব্দের অর্থ কী ? মহাভারত সাহিত্যরচনার কোন বিভাগের অন্তর্গত ?
- ii) What according to Vidura, are the three doors to hell and why?
  বিদুরের মতে নরকের তিনটি দ্বার কোনগুলি এবং কেন ?
- iii) What according to Vidura, are the six kinds of pleasures in this world? বিদুরের মতে জীবলোকের ষড়বিধ সুখ কী কী ?
- iv) What according to Vidura, are the six qualities, a person should never forsake?

বিদুরের মতে কোন্ ছয়টি গুণ মানুষের কখনো পরিত্যাগ করা উচিত নয় ?

- v) What do you mean by 'मन्त्रविप्लव'? What is its result? 'মন্ত্রবিপ্লব' কথার অর্থ কী ? এর পরিণাম কী ?
- vi) What are the seven vices, a king should avoid ? রাজার পক্ষে বর্জনীয় সাতটি দোষ কী কী ?
- vii) 'द्वाविमौ पुरुषौ राजन् स्वर्गस्योपरि तिष्ठतः' —
  Who said this and to whom? Who are these two types of Purusas referred to here?

UNIT - III

(Marks : 25)

6. Answer any one of the following questions

15

নীচের যেকোনো একটি প্রশ্নের উত্তর দিন ঃ

a) Write an exhaustive note on 'त्रिमुनि व्याकरणम्'.

'ত্রিমুনি ব্যাকরণ' বিষয়ে বিস্তৃত আলোচনা করুন।

b) What is the meaning of the word 'छन्दस्'? Discuss briefly in this connection the works related to छन्दस् .

'ছন্দস্' শব্দের অর্থ কী ? প্রসঙ্গতঃ ছন্দোবিষয়ক গ্রন্থগুলি সম্পর্কে সংক্ষেপে আলোচনা করুন।

c) Give an account of any two works on Astronomy in Sanskrit.
সংস্কৃত ভাষায় রচিত জ্যোতির্বিজ্ঞান বিষয়ক যেকোনো দৃটি গ্রন্থ সম্বন্ধে আলোচনা করুন।

7. Write short notes on any two of the following:

 $2 \times 5 = 10$

যেকোনো দুটি বিষয়ের ওপর সংক্ষিপ্ত টীকা লিখুন ঃ

- i) अमरकोष
- ii) अभिनयदर्पण:
- iii) सुश्रुतसंहिता
- iv) सङ्गीतरत्नाकर:
- v) शुक्रनीतिसार: ।

UNIT - IV

(Marks : 15)

- 8. Write a paragraph in Sanskrit on any *one* of the following topics
  নিম্নোক্ত যেকোনো একটি বিষয়ে সংস্কৃত ভাষায় অনুচ্ছেদ রচনা করুন ঃ
  - i) विवेकानन्दस्य जन्मसार्धशतवर्षीद्यापनम्
  - ii) आधुनिक जीवने विज्ञानम्
  - iii) जननी जन्मभूमिश्च स्वर्गादपि गरीयसी ।

15